

Internationale tegenwerking

De relatie tussen de rijke geïndustrialiseerde landen en de ontwikkelingslanden is in het afgelopen decennium fundamenteel gewijzigd. Werd de zogenaamde Noord-Zuid-relatie in het verleden nog gekenmerkt door ongelijkwaardigheid en dominantie van de rijke landen, tegenwoordig liggen de verhoudingen anders. De geïndustrialiseerde landen zijn in een ernstige crisis terechtgekomen die de rek uit hun economieën heeft gehaald. Daarentegen slagen sommige ontwikkelingslanden er in hun groei op een redelijk peil te handhaven. Zo wisten de „newly industrialising countries” (NIC's) in de periode 1973-1980 nog een groei van meer dan 5% te bereiken, terwijl de groei van de Westerse geïndustrialiseerde landen al ver was teruggevallen. Een andere ontwikkeling was dat het „Zuid”-blok verdeeld raakte in een aantal landen met geheel verschillende belangen, zoals de rijke olie-exporterende landen, waarvan sommige zelfs als aanbieder op de internationale kapitaalmarkt optreden, de NIC's, die vooral bij lage prijzen van grondstoffen gebaat zijn, en de lage-inkomenslanden, die voor hun export voornamelijk van één grondstof afhankelijk zijn en waarvan de economische ontwikkeling staat of valt met het verloop van de wereldhandel. Ten slotte werd de verhouding tussen Noord en Zuid gewijzigd doordat de internationale handel, de internationale investeringen en de internationale financiële verplechting tot een vergaande verstrengeling van belangen leidden, die maakt dat het oude Noord-Zuid-sjabloon niet meer voldoet.

Deze veranderingen in de internationale verhoudingen komen tot uitdrukking op de lopende UNCTAD VI-conferentie. Niet langer staat de zogenaamde „Robin Hood-relatie” (de uitdrukking is van Wereldbankdirecteur Clausen) centraal waarin slechts van overdracht van rijk naar arm sprake is, maar er wordt in multilateraal verband gesproken over de noodzaak van internationaal economisch herstel. Daarbij staan drie belangrijke punten op de agenda die om een gemeenschappelijke aanpak vragen: de handelsproblematiek, de grondstoffenproblematiek en de internationale financiële en monetaire crisis.

Op handelspolitiek gebied zijn de belangrijkste problemen de protectionistische tendensen in het Westen die voortvloeien uit pogingen om niet-concurrerende industrieën in leven te houden, en de daling van economische activiteit die wordt versterkt door het restrictieve, „naar binnen gerichte” economische beleid. Beide factoren hebben ertoe geleid dat de wereldhandel stagneerde, waardoor de export van ontwikkelingslanden naar geïndustrialiseerde landen afnam. Omdat meer dan 60% van het totale exportpakket van de ontwikkelingslanden op de industrielanden is gericht, waren de gevolgen voor de binnenlandse economieën van deze landen ernstig. Maar de industrielanden ondervonden op hun beurt ook problemen met hun export naar de ontwikkelingslanden. Vooral de NIC's met hun sterke groeipotentieel hebben een grote importbehoefte. Als de exportmogelijkheden van de NIC's worden afgesneden, betekent dit tevens verlies van een belangrijke afzetmarkt voor de traditionele industrielanden. De internationale handel wordt nog extra verstoord door de al genoemde protectionistische maatregelen. Gezien het wederzijdse belang van herstel van de wereldhandel maakt het voorstel van het UNCTAD-secretariaat om het protectionisme te bestrijden en te streven naar een optimale internationale arbeids- en produktieverdeling een goede kans te worden aangenomen. Dat wil echter nog niet zeggen dat de kansen op praktische resultaten op dit gebied groot zijn.

Op de UNCTAD-agenda staat ook weer het aloude probleem van de stabilisatie van de grondstoffenprijzen. Ook hier is sprake van wederzijds belang. Niet alleen zien de arm-

ste ontwikkelingslanden, die doorgaans van de exportopbrengst van één grondstof afhankelijk zijn, hun groeiperspectieven aangetast als de exportopbrengst sterk fluctueert, maar de prijsschommelingen vergroten ook de onzekerheid in het Westen. Economisch herstel kan zelfs in de kiem worden gesmoord als te lage prijzen tijdens de recessie voor de producenten aanleiding zijn geweest de productiecapaciteit structureel te verlagen. Een opleving stuit in dat geval al snel op capaciteitsgrenzen, zodat een snelle en hevige prijsstijging van grondstoffen is te verwachten. Toch zullen de voorstellen van de ontwikkelingslanden op de UNCTAD tot uitwerking en ratificatie van maatregelen die zijn gericht op het stabiliseren van hun exportopbrengst, hoogstwaarschijnlijk op grote weerstanden stuiten. Niet alleen vanwege de financiële consequenties — stabilisering van de exportopbrengst vergt voor de komende vijf jaar een bedrag van \$ 10 mrd. — maar vooral omdat belangrijke industriële landen als de Verenigde Staten en Groot-Brittannië een groot wantrouwen koesteren tegen overheidsingrijpen in de prijzen. Zij vrezen een nieuwe verstarring in de wereldeconomie als het vrije-marktmechanisme wordt uitgeschakeld. En als deze landen niet meedoen, komt een stabilisatiesysteem niet van de grond.

Verschillen van inzicht werpen ook een schaduw op het overleg over de financiële crisis waarin de wereld zich bevindt. Het probleem is bekend: de schuldenlast is zo groot dat een ineenstorting van het internationale bankwezen dreigt. De ontwikkelingslanden zullen de UNCTAD-conferentie aangrijpen om de rol van het Westerse economische beleid in dit verband aan de kaak te stellen. De krap-geldpolitiek heeft geleid tot een hoge rentestand en instabiele wisselkoersen, terwijl het restrictieve budgettaire beleid het inzakken van de wereldhandel, en daarmee het dalen van de grondstoffenprijzen, heeft bevorderd. De voorstellen van de ontwikkelingslanden op de UNCTAD-conferentie betreffende dit punt zijn vergaand. Niet door een deflatoire aanpassingspolitiek in de ontwikkelingslanden, maar door een expansief beleid dat zich richt op investeringstoename willen de ontwikkelingslanden de problemen te lijf gaan. Zij hopen dat dit beleid wordt ondersteund door een expansief beleid in de industrielanden. De hiertoe benodigde financiële middelen moeten voornamelijk door het Westen worden verschaft (d.m.v. een verhoging van de IMF-quota en creatie van extra SDR's). Bovendien moeten herstel van de handel en daling van de rentestand de financiële problemen helpen verlichten. De sleutel hiervoor ligt, zo stellen de ontwikkelingslanden, in handen van de industrielanden. Deze lijken tot nu toe echter weinig begrip voor dit standpunt te kunnen opbrengen. De ontwikkelingslanden zullen, zo stellen zij, eerst de hand in eigen boezem moeten steken. In het verleden zijn immers noodzakelijke binnenlandse aanpassingen uitgebleven, waar nu de wereldeconomie voor opdraait.

Wie denkt dat het verbleken van de Noord-Zuid-tegenstelling de scherpe kanten van het overleg heeft gehaald, zal bedrogen uitkomen. Er is een andere bron van onenigheid ontstaan die de geesten scheidt. De belangrijkste Westerse landen hebben hun vertrouwen gesteld in het vrije-marktmechanisme en in het verkleinen van de rol van de overheid. Dit blijkt uit hun tegenzin internationaal de grondstoffenprijzen te stabiliseren en nationaal een expansief beleid te voeren. De ontwikkelingslanden daarentegen kennen een veel actievere rol toe aan de overheid: grondstoffenprijzen moeten worden gestabiliseerd en binnenlands moeten de overheidsuitgaven toenemen. De oude Noord-Zuid-tegenstellingen mogen dan wat zijn vervaagd, het is lang niet zeker dat de nieuwe eenvoudiger zijn te overbruggen.

H. Kamps